

انجمن علمی حوزه علمیه قم

مرکز ملی فضای مجازی
انستیت پژوهش و فضای مجازی

فلسفه بحران کرونا

حمیدرضا آیت‌اللهی

دانشگاه
اسلامی
مرجع

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ

فلسفه و بحران کرونا

گردآوری و مقدمه تفصیلی از:

حمیدرضا آیت‌اللهی

مرکز ملی فضای مجازی
انتشارات پژوهشگاه فضای مجازی

انتشارات
دانشگاه امام صادق علیه السلام

عنوان: فلسفه و بحران کرونا

گردآوری و مقدمه تفصیلی از: دکتر حمیدرضا آیت‌اللهی
ناشر: دانشگاه امام صادق علیه السلام و پژوهشگاه فضای مجازی

صفحه آرا، ویراستار و طراح جلد: محمد روشنی

نمایه‌ساز و ناظر نسخه‌پردازی و چاپ: رضا دیبا

چاپ و صحافی: چاپ سپیدان

چاپ اول: ۱۳۹۹

قیمت: ۳۲۰/۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۲۷-۸

فروشگاه مرکزی: تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان فخررازی و خیابان دانشگاه، مجتمع پارسا، همکف، واحد ۳۰۲
تلفن: ۶۶۹۷۳۳۱۲
فروشگاه کتاب صادق: تهران: بزرگراه شهید چمران، پل مدیریت، ضلع شمالی دانشگاه
سندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵ • کد پستی: ۱۴۶۵۹۴۳۶۸۱ • تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
فروشگاه اینترنتی: E-mail: pub@isu.ac.ir • www.ketabesadiq.ir

سرشناسه: آیت‌اللهی، حمیدرضا، ۱۳۲۸-

عنوان و نام بدیدآور: فلسفه و بحران کرونا/ گردآوری و مقدمه تفصیلی از حمیدرضا آیت‌اللهی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۲۱۷ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۲۷-۸

موضوع: کروناویروس‌ها - مقاله‌ها و خطابه‌ها

موضوع: بیماری‌ها - فلسفه - مقاله‌ها و خطابه‌ها

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

رده‌بندی کنگره: QR ۳۹۹

رده‌بندی دیویی: ۵۷۹/۲۵۶

شماره کتابشناسی ملی: ۶۲۰۶۹۶۴

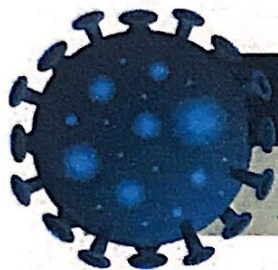
تمام حقوق محفوظ است، هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه مکتوب ناشر قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و صدا و انتقال در فضای مجازی نمی‌باشد.
این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

فهرست مطالب

- سخن ناشر..... ۷
- پیش‌گفتار: چگونگی فلسفه‌ورزی درباره بحران کرونا..... ۹
- مقدمه: مسئله فلسفی پیش‌نیاز هرگونه فلسفه‌ورزی..... ۱۵
- فصل اول: کرونا و قدرت فلسفیدن (نمایشنامه تحلیلی در ۵ پرده)..... ۲۷
دکتر حسن بشیر
- فصل دوم: کرونا مجالی برای تفکر فلسفی: تعیین گستره بازی بود و نمود در دانش ابژکتیو و سوژکتیو..... ۶۷
علی سنایی
- فصل سوم: چالش کرونا و برجسته‌سازی پرسش‌های عمیق فلسفی..... ۸۷
سید جمال قریشی / حسین مطلبی کریمندی
- فصل چهارم: بحران کرونا و مواجهه با مرگ فلسفه..... ۹۹
روح الله بیبی
- فصل پنجم: تحلیل هیدگری از تأثیر ویروس کووید ۱۹: همچون اشارتی به در-معرض-بودن... ۱۱۱
زینب محمدیاری
- فصل ششم: کرونا و مطالعات علم و فناوری: چگونه یک غیرانسان جهان را تغییر می‌دهد؟! .. ۱۳۱
رحمان شریف‌زاده
- فصل هفتم: بحران کرونا: بستری برای بازنگری در مسئله علم و دین از منظر «دین عامیانه»... ۱۴۱
محمد مهدی فلاح
- فصل هشتم: فعل خداوند و بلای کرونا..... ۱۶۱
حمیدرضا آیت‌اللهی
- فصل نهم: کرونا: علم یا دعا؟..... ۱۷۱
فلا مرصنا دکیانسی

- فصل دهم: توصیه‌های رواقی برای روزگارِ کرونایی ۱۸۹
سجاد خاکی صدیق
- فصل یازدهم: تأملاتی درباره چالش‌های اخلاقی بحران ویروس کرونا ۱۹۵
دکتر محمدحسین مظفری
- فصل دوازدهم: «شروع» مواجهه با ویروس کرونا کجاست؟ ۲۰۳
منصور شاه‌ولی
- نمایه ۲۱۱

فلسفه و بحران کرونا

سخن ناشر

رسالت و مأموریت دانشگاه امام صادق (علیه السلام) «تولید علوم انسانی اسلامی» و «تربیت نیروی درجه یک برای نظام» (که در راهبردهای ابلاغی مقام معظم رهبری مدظله تعیین شده) است. اثرپذیری علوم انسانی از مبانی معرفتی و نقش معارف اسلامی در تحول علوم انسانی، دانشگاه را بر آن داشت که به طراحی نو و بازمهندسی نظام آموزشی و پژوهشی جهت پاسخگویی به نیازهای نوظهور انقلاب، نظام اسلامی، و تربیت اسلامی به عنوان یک اصل محوری برای تحقق مأموریت خویش بپردازد و بر این باور است که علم توأم با تزکیه نفس می‌تواند هویت جامعه را متأثر در مسیر تعالی و رشد قرار دهد.

از این حیث «تربیت» را می‌توان مقوله‌ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه‌های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می‌یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل‌ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می‌سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی‌توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گرو انجام پژوهش‌های علمی و بهره‌مندی از نتایج آن‌هاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به حساب می‌آیند و نمی‌توان آینده درخشانی را بدون توانایی‌های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ‌گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق (علیه السلام) در واقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که هم‌اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیان‌گذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید می‌رود با اتکاء به تأییدات الهی و تلاش همه‌جانبه اساتید، دانشجویان و مدیران دانشگاه، بتواند به مرجعی تمام‌عیار در گستره جهانی تبدیل گردد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق (علیه السلام) با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آن‌ها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و ادعایی اندک در این راه گام نهادند - درک کاستی‌ها و اصلاح آنها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت مرجعیت مکتب علمی امام صادق (علیه السلام) را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت. (ان‌شاءالله)

ولله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه

C.S.R.I PRESS

I.S.U.PRESS

ظهور ویروس کووید ۱۹ و سرعت و وحشت همه‌گیری آن بشر را با یک تکان شدید و سردرگمی فزاینده‌ای مواجه ساخت. ده‌ها سال است که بشر با چنین مسئله جهانی مواجه نشده است و به یکباره در بهت شرایط جدید به وجود آمده، ناگزیر شده است یک بسیج همگانی و تلاش جهانی را برای مواجهه با این پدیده تدارک ببیند. بحران عالم‌گیری که صرفاً مربوط به بخشی و یا جنبه‌ای از حیات آدمی نیست و در نتیجه عواقب بحران کرونا او را به تلاش برای بررسی آن از تمامی ابعاد علوم و معارف بشری نموده است. به نظر می‌رسد در شرایط بحرانی باید صرفاً تلاش نمود تا با علوم پیش‌تاز این بحران را فرونشاند. اما از آنجا که برای فرونشاندن بحران صرفاً برخی شاخه‌های علمی باید در خط مقدم مبارزه با آن باشند، سایر متفکران که نمی‌توانند در خط مقدم حضور پیدا کنند باید بیکار ننشسته و سایر ابعاد بحران را متناسب با شاخه‌های علمی خودشان بررسی کنند و خلاقیت نظریه‌پردازی را به منصفه ظهور بگذارند. اما، چون بحران کرونا چالشی عجیب در نگاه بنیادین بشر به وجود آورده و می‌آورد، لذا ضرورت دارد فرهیختگانی که می‌توانند به تجزیه و تحلیل این نگاه بنیادین بپردازند پا پیش گذاشته و این پدیده عجیب را از منظر فلسفی بررسی کنند. در این کتاب مجموعه‌ای از فلسفه‌ورزی برخی اندیشمندان درباره بحران کرونا و مقدمه تفصیلی آمده است.

Hamidreza Ayatollahy

Philosophy and Crisis of Coronavirus

